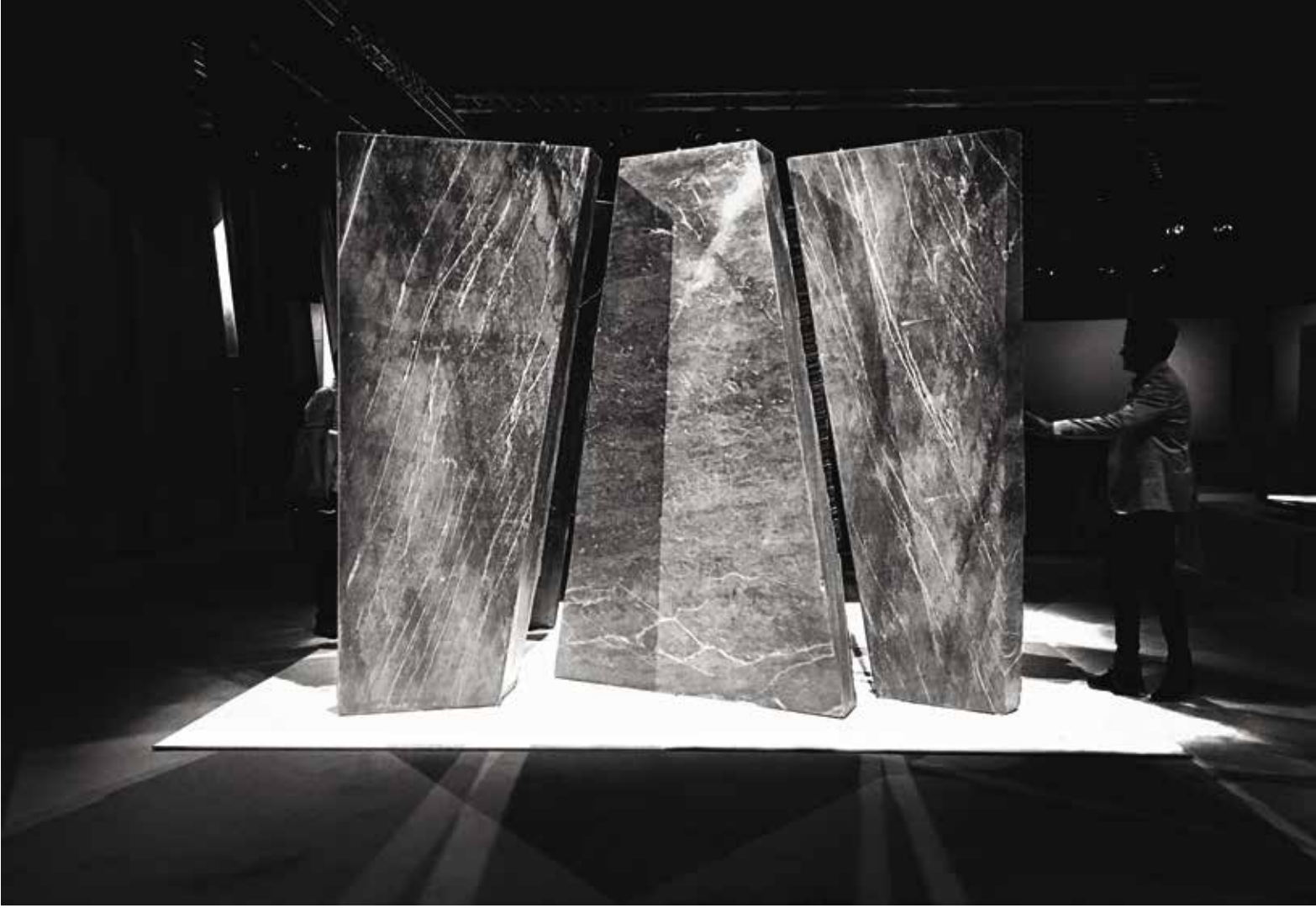

Condense

Mimar Alper Derinboğaz'ın "Condense" adlı çalışması geçtiğimiz Eylül ayında Verona'da gerçekleşen Marmomac fuarında gösterime sunuldu. "Condense", kentle taş arasındaki sürekli ve içsel ilişkiyi ele alıyor.

"... hepsi de (kentler) son derece belirsiz yerlerdir çünkü sızmaya ve sızmanın hız kazanmasına karşı fren etkisi yaparlar, iki geçiş hızı arasında dururlar*." Paul Virilio

Gökhan Karakuş ■ Taş kütlelerin peyzajda kendini göstermesi, insan uygarlığı için çok mühim bir aydınlanma noktasıydı. Göçebe insan toplumu, statik yapılardan önce varlığını sürdürüyordu. Prehistorik dönemden Yeni Taş Devri olarak tanımlanan Neolitik çağa kadar, büyük sayıdaki avcı-toplayıcı gruplar, aileler ya da daha geniş klanlar, kabileler halinde organize olarak, Afrika'nın, Mezopotamya'nın ve Doğu Akdeniz'in geniş arazilerine yayıldılar. Erken dönem göçebe medeniyetlerinin varlığı, taş silahlar, aletler ve dini semboller üzerinden net bir şekilde okunabilir.

Göçebe dönemin en büyük kırılımı, taşın bu şekildeki dramatik kullanımı ile gerçekleşti. Neolitik dönemde, neredeyse 12.000 sene önce, göçebe avcı-toplayıcı toplumun yerleşik tarım hayatına geçiş yapmasıyla, ilk yerleşimler, yapıya olan ihtiyaç sonucu realize edildi. Son yıllarda Türkiye'deki güncel arkeolojik çalışmalar, yapı ve mimarlığın başlangıç hikayesine oldukça ilginç bir detay ekledi. Türkiye'nin güneydoğusunda, Şanlıurfa, Göbeklitepe'deki kazılarda; geniş taş sütunları içeren, rölyefli dini yapı kalıntıları gün yüzüne çıktı. Göbeklitepe kazı çalışmaları başkanı Manfred Muller, bu taş sütunların keşfi ile ilgili "Tapınak kentten önce geldi" diyerek mimarlığın uygarlık başlangıcındaki sembolik rolünü vurguluyor.

Mimarlık tarihi için bu kırılımın ilginç sonuçları var. İnsan yerleşiminin

1 Alper Derinboğaz, "Condense", 2017
(Fotoğraf: ©Hikmet Güler).

2

3

4

başlangıcında, insanoğlu formal yapı fikrini; taş ve sembolik ilkel sentezleri ile gerçekleştirdi. Taş, insan için fikirlerini şekillerle ifade edebileceği günlük yaşamı ve aktiviteleri için en basit malzeme olarak kullanıldı. Erken dönemden bugüne, yapıdaki taş; insanoğlunun çevresini nasıl tasavvur ettiği, dünyasını nasıl şekillendirdiği ve fikirlerini başkalarına nasıl aktardığı ile ilgili çok merkezi bir rol üstlendi. Bu ifadenin yapıya dönüşmesi; yapı fikrinin de nihayetinde taşa sıkıştırılmış kente dönüşmesi fikri ile birleşti.

Bugünün kentinde, 12.000 yıl öncesinin ilk taş sütunlarının arkasında aynı sembolik ve fonksiyonel sebepler yatıyor: Varolmayı ve yerleşimi kanıtlamak ihtiyacını, taşın formu ile materyalize etmek. Bugün, 21. yüzyılda bu başlangıç noktaları hala mimarlığın konusu ve hatta hala hareket halinde olan toplum, yapılar ve kentler üzerindeki yoğunluğu azaltmak isteyen dürtülerimiz arasında bir gerilim tanımlıyor.

Fransız filozof Paul Virilio kenti şu şekilde ifade eder: "...bir durak noktası, bir güzergahın sinoptik yörüngesi... sadece iskanı mümkün kılan bir sirkülasyon". Kent hız ve hareket karşısında sabit duran, biriken bir yoğunluk.

Bugün, taş ve şehircilik arasındaki dinamikleri, daha derin ve kapsamlı biçimlerde görmeye devam ediyoruz. Mimar Alper Derinboğaz'ın "Condense" isimli yeni çalışması, geçtiğimiz Eylül ayında Verona'da gerçekleşen Marmomac fuarında ilk kez gösterildi. "Condense", özellikle kent yapımında; taşın tasarımında kendiliğinden varolan tarihi akımları yansıtıyor. Mimar Derinboğaz, kent ve taş arasında sürekli varolan ilişkiyi yansıtan tasarım yaklaşımını şöyle açıklıyor:

"Condense'in altındaki fikir doğal taş formasyonları ve kentlerin ortaya çıkması arasında bir bağlantı yaratmak üzerine kurulu. Duvarı, sıkıştırılmış bir kenti temsil eden bir gerçeklik olarak yeniden düşünersek, 'Condense' bu yoğun formasyonları, mermerin kristal

yapısını tasarım dili olarak ele alıp gösteriyor."

Dört duvarlı bu yerleştirme, Alper Derinboğaz'ın kurucusu olduğu İstanbul merkezli tasarım stüdyosu Salon ve İtalyan taş üreticisi Garfagnana Innovazione'nin işbirliği ile, Platform Dergisi'nin küratörlüğünde 23-27 Eylül 2017 tarihleri arasında Marmomac kapsamında gerçekleştirilen "Soul of the City" sergisinde yer aldı. Serginin tasarım küratörü Luca Molinari, günümüzün önde gelen mimarları ile İtalyan taş üreticilerini biraraya getirerek, taş üzerinden çağdaş kentin mümkün olasılıklarını keşfetmek etrafında bir ilişki kurdu.

Derinboğaz'ın tasarladığı "Condense" yerleştirmesi, İtalyan mermerlerinden Bardiglio Vagli, Bardiglio imperiale Orto di Donna ve Grigio Argentato tipi 5 geniş taş blok üzerinden aktarıldı. Yerleştirmede yer alan konik bloklar, kendi mekansal bölgelerini işaretleyerek kimliklendirdi. Yüzeyle, mermerin doğal damarlarını ve koyu renkli mermerin jeolojik özelliklerini vurgulayan pürüzsüz ve çizgili dokular arasında farklılık gösteriyor.

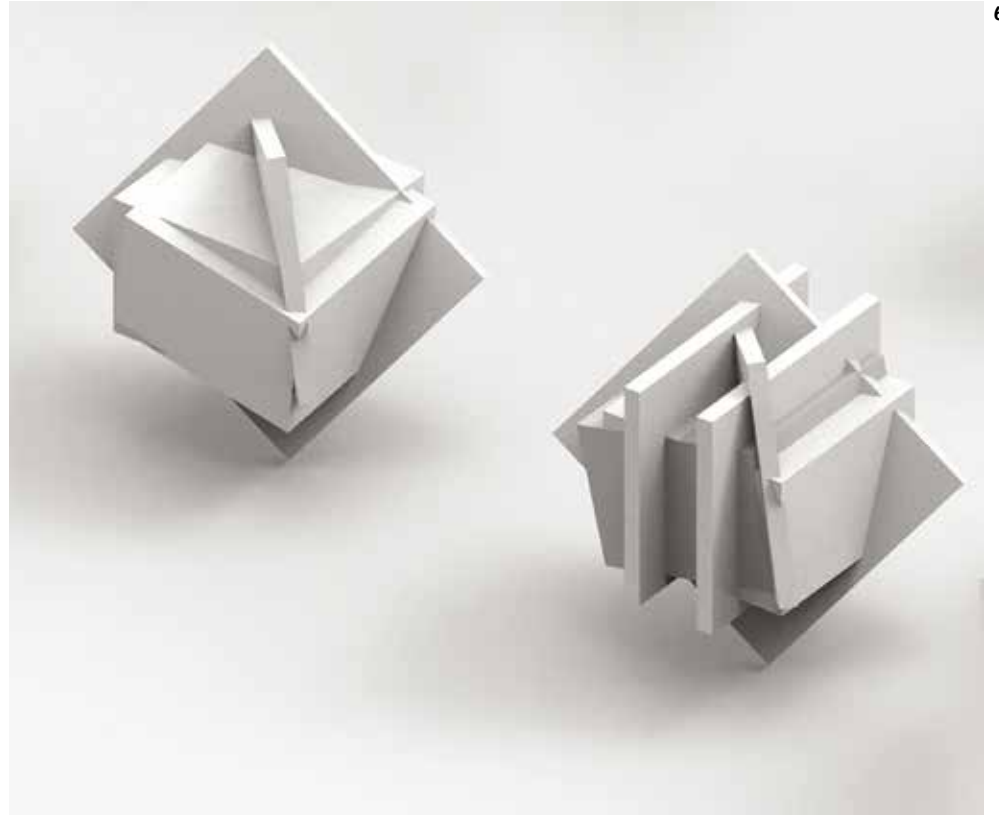
Derinboğaz tasarımında mermerin jeolojik formasyonu ve yoğunluğunu vurgulamak istedi. Taşın doğal yapısını, kentin yoğunlaştırılmış hali olarak yorumlayıp, doğa ve insan işi arasında bir bağ kurmayı aradı. Taş blokları tasarlamak ve organize etmek için bu strateji eskilere dayanıyor olmasına rağmen, burada Derinboğaz'ın

2-4 Alper Derinboğaz, "Condense", 2017 (Fotoğraf: ©Hikmet Güler).
5 Fotoğraf: ©Hikmet Güler.
6 Diyagram: ©Salon.

"Condense" yerleştirmesinde ayrıştığı nokta; günümüz dijital tasarım ve üretim teknolojilerini sunması, taşın temel kristal ve matematik morfolojilerini yansıtarak yeni formların üretilmesi. Bu noktada Derinboğaz bilimsel bir yaklaşımla, mermerin kristal formasyonunu vurguluyor ve modernist mimar Bruno Taut'un kristale olan ilgisini andıran bir yaklaşımla yeni formlar oluşturuyor. Derinboğaz, taşın temel kristal yapısını analogiden alarak, pragmatik bilim ve teknolojik üretime taşıyor. Konik taş kütleler, endüstriyel ve dijital taş kesim makinelerinin keskin geometrilerinin birer ürünü olarak karşımıza çıkıyor.

"Condense" çalışmasındaki tasarım yaklaşımı; özellikle taşın yüzeyindeki dokularda, yoğun bir kenti simgeleyen bütüncül bir kompozisyon yaratmak için üretim potansiyellerini realize etmeye dayanıyor. Bu taş bloklar aynı zamanda 12.000 yıl öncesinin tipolojisine de denk geliyor. Paul Virilio; insan hareketinin hızını azaltan bir girişim olarak tanımladığı kent için yoğun yapıları mermeri metafor olarak alır. Alper Derinboğaz "Condense" ile bu tartışmayı bir sonraki adıma taşıyor, tasarımın bilimsel kaygıları birleştiriyor. Bu kaygılar, gittikçe yoğunlaşan kent kümelenmeleri ya da zaman içinde insan

hızını azaltma girişimlerine referans veren kentler için bir zemin hazırlıyor. Mimar Derinboğaz'ın tasarım stratejisinin altında, sembolik bir güçle, geometri ve malzeme arasında belli bir dengeye ulaşabilmek yatıyor. "Condense", bu ciddi konuyu tasarımcının disiplinli yaklaşımının üzerinden ele alarak, taşın tarihten gelen ağırlığına rağmen anlamlı bir tasarıma erişme kaygısıyla, günümüze ait konuları işliyor. Derinboğaz'ın tasarımı taş, kent ve taşın dijital araçlar kullanımıyla şekillenen 21. yüzyıl iterasyonları arasında uzun vadede köklü ilişkiler kurmayı başarıyla gerçekleştiriyor. Yöntemler değişti fakat

Derinboğaz'ın mimarlığı; taşı günümüze uyarlayan becerisi ile binlerce yıl öncesine dayanan insan yerleşimlerinin izlerini hala sürdürüyor. ■ Gökhan Karakuş, *Tasarımcı ve Mimarlık Eleştirmeni*, EMedya Design

* Paul Virilio, *Hız ve Politika, Dromoloji Üzerine Bir Deneme* (Fransızca Basım: Vitesse et politique, 1977), çev.: Meltem Cansever, Metis Yayınları, İstanbul, 1998, s. 13.